

**«ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ» ԿԵՆՍՈՂՈՐՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐ» ՊՈԱԿ-Ի 2026 ԹՎԱԿԱՆԻ
ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ**

«Զանգեզուր» Կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ը ՀՀ կառավարության 2013թ. դեկտեմբերի 19-ի թիվ 1465-Ն և 2016թ. սեպտեմբերի 8-ի թիվ 929-Ն որոշումների համաձայն իրականացրել է աշխատանքներ 79038,8հա բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում՝ որից

- «Շիկահող» մասնաճյուղ «Շիկահող» պետական արգելոց» տեղամաս- 12137.075հա
- «Սոսու պուրակ» պետական արգելավայր» տեղամաս- 64.2հա
- «Խուստուփ» պետական արգելավայր» տեղամաս- 6946.74հա
- «Զանգեզուր» մասնաճյուղ «Զանգեզուր» պետական արգելավայր» տեղամաս- 25711,5959հա
- «Սև Լիճ» պետական արգելավայր» տեղամաս- 240հա
- «Արևիք» մասնաճյուղ «Արևիք» ազգային պարկ» տեղամաս- 31211,19հա
- «Բողաքար» պետական արգելավայր» տեղամաս- 2728հա

**1. Բնական էկոհամակարգերի, լանդշաֆտային և կենսաբանական
բազմազանության, բնության ժառանգության գիտական ուսումնասիրության,
հաշվառման, գոյքագրման, մոնիթորինգի, բնության տարեգրության վարման
միջոցառումների իրականացում**

**1.1 ՊՈԱԿ-ի տնօրինության տակ գտնվող բնության հատուկ պահպանվող
տարածքներում ընդհանուր միջոցառումների իրականացում (79038.8 հա):**

Աշխատանքներն իրականացվել են «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի 2026 թվականի աշխատանքային ծրագրի համաձայն:

Առաջին եռամսյակի ընթացքում բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում իրավախախտման դեպքեր չեն արձանագրվել:

**1.2 Հրդեհային անվտանգության միջոցառումների իրականացում:
Հակահրդեհային ճանապարհների ընթացիկ նորոգում:**

Հնարավոր հրդեհների առաջացումը կանխելու նպատակով ձեռնարկվել են գործուն միջոցներ և «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի գույքը բեվել է պատրաստի վիճակի:

1.3 Համագործակցություն տեղական և ինքնակառավարման մարմինների հետ՝ ներգրավելով նրանց ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ԲՀՊ տարածքների միջոցառումների իրականացմանը:

2026 թվականի ընթացքում տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հարակից համայնքների ղեկավարների և ՊՆ ղեկավարության հետ անց են կացվել քննարկում-գրույցներ՝ 30 անգամ:

1.4. Հարող բնակավայրերի բնակչության շրջաններում էկոլոգիական իրազեկություն, էկոդաստիարակություն:

Ընդհանուր միջոցառումների, պատշաճ հսկողության, սիստեմատիկ ստուգայցերի, շրջկայների և հարակից համայնքների ազգաբնակչության հետ իրականացված հանդիպումների շնորհիվ, ապահովվում ենք բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կենսաբազմազանության պահպանությունը և բնականոն կայուն զարգացումը:

1.5 Ծառատնկման աշխատանքների իրականացում

Մարտի 21-ին, Անտառների միջազգային օրվա կապակցությամբ, «Զանգեզուր կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի կողմից կառավարվող «Սոսու պուրակ» արգելավայրում իրականացվել է ծառատնկ, որին ներգրավվել են Ծավի միջնակարգ դպրոցի աշակերտները: Տնկվել է 50 հատ Արևելյան սոսի:

2. Գիտական և էկոտուրիզմի զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ

2.1 Գիտահետազոտական միջոցառումների իրականացում

ա) կենսաբազմազանության մոնիտորինգի միջոցառումների իրականացման համար նախադրյալների ապահովում,

բ) ողնաշարավոր կենդանիների որոշ խմբերի հաշվառմանն ուղղված աշխատանքներ, ուսումնասիրություններ և ներկա վիճակի վերլուծության՝ (մուֆլոն, վայրի խոզ, եվրոպական այծյամ, բեզուարյան այծ, գորշ արջ, շնագայլ, գայլ, առաջավորսիական ընձառյուծ), ներառյալ բուսական տեսակների հաշվառմանն ուղղված աշխատանքներ,

գ) ԲՀՊ տարածքներում հանդիպող, բնադրվող չվող և նստակյաց թռչնատեսակների ուսումնասիրություններ:

Առաջին եռամսյակի ընթացքում իրականացվել են շրջայցեր և ստուգայցեր «Շիկահող» և «Արևիք» մասնաճյուղեր, որոնց ընթացքում իրականացվել են խոշոր կաթնասունների որոշ ներկայացուցիչների տեսակային ուսումնասիրություններ, այդ թվում՝ դրանց բնակավայրերի, անտառային և լեռնային արահետների, միգրացիոն հատվածների, թողած հետքերի և ոտնահետքերի ուսումնասիրություններ:

Իրականացվել են ԶԿՀ մասնաճյուղերում հանդիպող, բնադրվող, չվող թռչնատեսակների տեսակային ուսումնասիրություններ, զարնանային վերադարձ կատարած տեսակներն արձանագրելու նպատակով: Ուսումնասիրությունների ընթացքում գարնանային վերադարձ է արձանագրվել հետևյալ տեսակների մոտ՝ Ծնկլտան գեղգեղիկ, Հուպոպ, Սևագլուխ շահրիկ, Անապատային մորեհավ, Սովորական կարմրատուտ, Երգող շահրիկ, Այծկիթ, Գյուղական ծիծեռնակ, Փոքր արտույտ, Մարգագետնային չքչջան:

ՇՄՆ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի և Բնության համաշխարհային հիմնադրամի (WWF-Armenia) մասնագետները, ՇՄՆ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» կառավարման ներքո գտնվող բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում իրականացրել են կենդանական աշխարհի մշտադիտարկում, որի ընթացքում արձանագրվել են Ընձառյուծի թարմ հետքեր: Իրականացվել է տեղադրված ֆոտոքոնիչ սարքերի ստուգում, որոնց կողմից պարբերաբար արձանագրվել են Եվրոպական լուսան, Բեզուարյան այծ, Վայրի խոզ, Գորշ արջ և այլ տեսակներ:

2.2 Էկոտուրիզմի զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ՝

ՊՈԱԿ-ի ԲՀՊ տարածքներում առկա երթուղիներով կազմակերպված գիտաճանաչողական արշավներ, զբոսաշրջային ծառայությունների մատուցում
Զբոսաշրջային ծառայություններից ստացված ձեռնարկատիրական եկամուտը կազմել է 512 000 ՀՀ դրամ:

ԵՄՆ «Ձանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի Ժ/պ Արման Մկրտչյանն ու գիտության և զբոսաշրջության բաժնի մասնագետներն առցանց քննարկում են ունեցել ֆրանսիական AFRAT կազմակերպության փորձագետների և Ֆրանս-հայկական մասնագիտական ուսումնական կենտրոնի (CEPFA) ներկայացուցիչների հետ՝ էկոզբոսաշրջային գոտիների ստեղծման նպատակով ՊՈԱԿ-ի կողմից ներկայացված ծրագրի՝ շարժական էկոկենտրոնի հիմնման գործընթացի ներդրումային փուլի մեկնարկի և ընթացիկ աշխատանքների քննարկման նպատակով:

2.3 ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող էկոկրթական միջոցառումներ՝ հանրության իրազեկվածության և էկոլոգիական գիտակցության բարձրացման նպատակով:

Բնապահպանական իրազեկվածության բարձրացման նպատակով՝ ՊՈԱԿ-ի Գիտության և զբոսաշրջության բաժնի աշխատակիցների կողմից՝ ԲՀՊՏ հարակից գյուղական բնակավայրերում և Կապան համայնքում անց է կացվել 5 էկոկրթական հանդիպում, որոնց մասնակցել է 161 անձ:

Հայաստանում կենսաբազմազանության պահպանության ու անտառային հրդեհների կանխարգելման միջոցառումների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված էկոկրթական դասընթացի շրջանակում՝ բաժնի աշխատակիցները հանդիպում են ունեցել Կապանի թիվ 10 միջնակարգ դպրոցի 7-9-րդ դասարանների աշակերտների հետ, որի ընթացքում ներկայացվել են Հայաստանում կենսաբազմազանության պահպանության մեթոդները, էկոհամակարգերի խաթարման դրոշմապատճառները, մասնավորապես՝ անտառային հրդեհների առաջացման գործոնները, տեսակներն ու վտանգավորության աստիճանները, կանխարգելման մեթոդները:

«Կենսաբազմազանության պահպանությունը Հայաստանում» թեմայով դասընթաց է կազմակերպվել Կապանի թիվ 12 հիմնական դպրոցում, որի ընթացքում ներկայացվել են կենսաբազմազանության էությունն ու ոչնչացման գործոնները, դրա անխաթարության պահպանմանը միտված միջոցառումները, պահպանության ձևերը, անդրադարձ է կատարվել բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ստեղծման նպատակներին ու դասակարգմանը, Սյունիքի մարզի՝ ԶԿԷ նթակայության տակ գտնվող ԲՀՊՏ-ները, ինչպես նաև մարդ-բնություն կապի ամրապնդմանը՝ էկոզբոսաշրջության միջոցով:

«Կենսաբազմազանության պահպանությունը Հայաստանում» թեմայով դասընթացի անցկացման նպատակով ՊՈԱԿ-ի Գիտության և զբոսաշրջության բաժնի աշխատակիցները հյուրընկալվել էին Արծվանիկի միջնակարգ դպրոցում: Հանդիպման ընթացքում ներկայացվել են կենսաբազմազանության էությունն ու ոչնչացման գործոնները, դրա անխաթարության պահպանմանը միտված միջոցառումները, պահպանության ձևերը, անդրադարձ է կատարվել բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ստեղծման նպատակներին ու դասակարգմանը, Սյունիքի մարզի՝ «Ձանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-

ի ենթակայության տակ գտնվող ԲՀՊՏ-ները, ինչպես նաև մարդ-բնություն կապի ամրապնդմանը՝ էկոգրոսաշրջության միջոցով:

Հայաստանում կենսաբազմազանության պահպանության ու անտառային հրդեհների կանխարգելման միջոցառումների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված էկոկրթական հանդիպում է կազմակերպվել ավի միջնակարգ դպրոցում, որի ընթացքում ներկայացվել են կենսաբազմազանության էությունն ու էկոհամակարգերը, վտանգման գործոնները, Հայաստանում կենսաբազմազանության պահպանության մեթոդները, էկոհամակարգերի խաթարման դրդապատճառները, մասնավորապես՝ անտառային հրդեհների առաջացման գործոնները, տեսակներն ու վտանգավորության աստիճանները, կանխարգելման մեթոդները:

Ծիկահողի միջնակարգ դպրոցում դասընթացի բուն թեման կենսաբազմազանության պահպանությանն ուղղված միջոցառումների ներկայացումն էր՝ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ստեղծում, ՀՀ կարմիր գրքերի նպատակներ, կենսաբազմազանության առանձին ներկայացուցիչների պոպուլյացիայի վերականգնման գործընթացների իրականացում, ինչպես նաև էկոկրթությունն ու էկոգրոսաշրջությունն՝ ի նպաստ բնական միջավայրերի և էկոհամակարգերի վերականգնմանը:

Համագործակցություն, հանդիպումներ, սեմինարներ

ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարության «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի ժամանակավոր պաշտոնակատար Արման Մկրտչյանը ս/թ փետրվարի 9-ից 13-ը մասնակցել է Հնդկաստանի Կարնատակա նահանգում՝ Հնդկաստանի շրջակա միջավայրի, անտառների և կլիմայի փոփոխության նախարարության, Հնդկաստանի տեխնիկական և տնտեսական համագործակցության ծրագրի (ITEC) և հոշոր կատվազգիների պաշտպանության միջազգային դաշինքի (IBCA) կողմից կազմակերպված՝ Վայրի բնության և կենսաբազմազանության պահպանության ոլորտի մասնագետների կարողությունների զարգացման ծրագրին, որը նպատակաուղղված էր զարգացնելու ոլորտի մասնագետների կարողությունները, խթանել փորձի փոխանակումը և ամրապնդել մասնագիտական համագործակցությունը՝ տարբեր երկրների միջև: Դասընթացի շրջանակում քննարկվել են խոշոր կատվազգիների մշտադիտարկման ընթացքում ծառացած մարտահրավերների հաղթահարման ռազմավարությունները, գործողությունների պլանավորման և կառավարման արդիական մոտեցումները, իրավական դաշտի և ապօրինությունների կանխարգելման գործիքակազմը, տեխնոլոգիական նորարարությունների կիրառումը, էկոհամակարգերի վերականգնման և գնահատման գործիքները, համայնքային մասնակցության ընդլայնումը, ինչպես նաև կայուն էկոգրոսաշրջության զարգացումը և ֆինանսավորման հնարավորությունները: Ծրագրի ընթացքում Արման Մկրտչյանը ներկայացրել է Հայաստանի կենսաբազմազանությունը, ազգային առաջնահերթություններն ու իրականացվող ծրագրերը՝ կարևորելով միջազգային փորձի կիրառման և համագործակցության ընդլայնման դերը՝ բնապահպանական քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման գործում: Առանձնակի ներկայացվել է դաշինքի կողմից առանձնացված 7 խոշոր կատվազգիներից՝ Ընձառյուծի համար Հայաստանի մշտական ապրելավայր հանդիսանալը, տեսակի մշտադիտարկման՝ առանձնահատկություններն ու ոլորտային ձեռքբերումները: Ծրագրի գործնական փուլում կազմակերպվել են դաշտային այցելություններ՝

Բանդիպուր և Նագարիուլե վագրերի արգելոցներ, որտեղ մասնակիցները ծանոթացել են պահպանվող տարածքներին և դրանցում առկա ենթակառուցվածքներին, մարդ-վայրի բնություն հակամարտության նվազեցման միջոցառումներին և կենսամիջավայրերի բարելավման աշխատանքներին:

«Հայաստանի դիմակայուն լանդշաֆտներ» ծրագրի շրջանակներում փետրվարի 25-ին «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի ժամանակավոր պաշտոնակատար Արման Մկրտչյանն առցանց քննարկում է ունեցել ՇՄՆ Բնապահպանական ծրագրերի իրականացման գրասենյակի ներկայացուցիչների հետ, որի ընթացքում քննարկվել են ծրագրի արդյունավետության և շահակիր կողմերի հետ համագործակցության խթանման գործիքակազմերը:

ՇՄՆ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի և Բնության համաշխարհային հիմնադրամ Հայաստանի համագործակցության շրջանակում, Բնության համաշխարհային հիմնադրամի կողմից «Արևիք» ազգային պարկին հարակից Շվանիձոր բնակավայրի դպրոցին և մանկապարտեզին նվիրաբերվել են կրթական միջավայրի բարելավման համար անհրաժեշտ սարքավորումներ, ինչպես նաև անհատական նվեր-փաթեթներ, նպատակ ունենալով խրախուսել և ներգրավել համայնքի բնակիչներին բնության պահպանության գործին:

Հանրության առցանց իրազեկում

«Սյունիք» հեռուստաընկերության կողմից անդրադարձ է կատարվել վերջերս Կապանի երկնքում սավառնող՝ Ողջի և Վաչագան գետերում և ջրաճահճային տարածքներում հանդիպող Տառեղ թռչնատեսակին: Մանրամասները ներկայացվել են «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի մոնիթորինգի մասնագետի կողմից:

Եռամսյակի ընթացքում ՊՈԱԿ-ի ֆեյսբուքյան պաշտոնական էջում տեղադրվել են տեղեկատվական նյութեր՝ ԲՀՊՏ-ներում արված կենդանատեսակների և բուսատեսակների լուսանկարներ ու տեսանյութեր, ՊՈԱԿ-ի զբոսաշրջային գրավչությունների վերաբերյալ հրապարակումներ, լուսաբանվել են ամսվա ընթացքում հանրայնացման ենթակա աշխատանքները:

Մաքրման աշխատանքներ

«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցների կողմից պարբերաբար իրականացվել են մաքրման և խնամքի աշխատանքներ:

Տեխնիկական աշխատանքներ

ՊՈԱԿ-ի կողմից կառավարվող «Շիկահող» պետական արգելոցում և «Սոսու պուրակ» արգելավայրում առկա արահետների սկզբնամասերում տեղադրվել են հրդեհային անվտանգության զգուշացնող ցուցանակներ:

<<Սոսու պուրակ>> պետական արգելավայր

Եռամսյակի ընթացքում իրականացվել են «Սոսու պուրակ» արգելավայրի տնկարանի մաքրման և խնամքի աշխատանքներ:

«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ

Տնօրենի ժ/պ՝

Ա. Մկրտչյան